

Työ- ja elinkeinoministeriö
kirjaamo@tem.fi

Lausuntopyyntöne 28.6.2018, TEM/949/03.01.01/2017, TEM031:00/2017

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle ns. omatoimisen työnhaun mallista (täydentää hallituksen esitystä HE 93/2018 vp)

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi julkisista rekrytointipalveluista ja osaamisen kehittämispalveluista annettavaa lakia ja työttömyysturvalakia. Henkilön ilmoittautuessa työnhakijaksi hänelle laadittaisiin työllistymissuunnitelma, jossa työttömyysetuuden saamiseksi edellytetään omatoimista työnhakua tai osallistumista kasvupalveluihin. Suunnitelmassa otettaisiin huomioon alueen työmarkkinatilanne, työnhakijan mahdollinen ammattitaitosuoja ja työnhaku- ja työllistymisvalmiudet sekä työ- ja toimintakyky. Jos valmiudet ovat kunnossa, työnhakijan edellytettäisiin hakevan neljää työmahdollisuutta kuukauden tarkastelujakson aikana. Työnhaun seuranta perustuisi lähtökohtaisesti työnhakijan ilmoittamiin tietoihin. Suunnitelman toteuttamisen laiminlyönti, työllistymistä edistävästä palveluista kieltäytyminen tai palvelun keskeyttäminen ilman pätevää syytä vaikuttaisivat porrastetusti työnhakijan oikeuteen saada työttömyysetuutta.

Kuntaliitto pitää yhdenvertaisuutta, vastikkeellisuutta ja työnhaun aktiivointia koskevia esityksen tavoitteita periaatteessa kannatettavina. Eri-tyistä huomiota tulisi kuitenkin kiinnittää siihen, millaisia vaikutuksia esityksellä on ja miten esitetyillä toimenpiteillä on esitykselle asetetut tavoitteet mahdollista saavuttaa.

Esityksestä puuttuu kokonaan esityksen vaikutusten arviointi suhteessa toimeentulotukilakiin ja sitä kautta toimeentulotuen toimeenpanoon sekä kustannuksiin. Esityksestä saa myös käsityksen, että tuloihin voi tulla katkoksia hyvinkin helposti, joka puolestaan voi johtaa yksilön kannalta nykyistä ennakoimattomampaan tulovirtaan.

Osana tätä esitystä tulisi käsitellä toimeentulotukilain 10 §:n perusosan alennuksen ja tämän uudistuksen välinen suhde. Nyt suhdetta siihen ei ole arvioitu. Esitys tässä muodossaan tulee lisäämään Kelan tekemiä perusosan alennuksia, mikä taas lisää perusosan alennuksista kuntaan tehtäviä ilmoituksia ja kunnan velvollisuutta käynnistää toimet laatia em. henkilöille itsenäistä suoriutumista tukevia suunnitelmia. Kaikki nämä velvollisuudet ovat nykyisessä toimeentulotukilaissa ehdottomia. Muutoksilla voi olla merkittäviä vaikutuksia Kelan tekemien perusosan alennusten määrään ja aikuissosiaalityön resurssien suuntaamiseen. Jo nyt käytetään erittäin runsaasti hukkaresursseja em. toimintaan (käytämättömiä ajanvarauksia, toistuvia yhteydenottoja, kirjaamistyötä jne).

Luvussa 2.2.6 (automaattinen päätöksenteko ja Euroopan unionin yleinen tietosuoja-asetus) kuvataan hyvin automaattista päätöksentekoa. Esityksessä ei ole kuitenkaan yhteenvetoa siitä, kuinka tämä liittyy lakiehdotukseen ja millä perusteella tietosuoja-asetuksen vaatimukset täyttyvät. Automaattisen päätöksenteon sallittavuudesta tulee säätää kansallisesti.

Esityksestä ei käy myöskään selkeästi ilmi, kuinka omatoimisen työhaun seuranta käytännössä toteutetaan. Jos verkkopalveluun on tarkoitus liittää seurantaan toteuttavia ominaisuuksia, niitä tulisi myös kuvata esityksessä. Tietojärjestelmien yhteensovittaminen on suuri haaste palvelujärjestelmän uudistamisessa ja myös omatoimisen työhaun edistämistä koskevassa ehdotuskokonaisuudessa. Tässä tarvittavan kehittämistyön mittaluokkaa ja kustannuksia olisi perusteltua avata ja samalla esittää, miten kehittämistyö on tarkoitus rahoittaa.

Esityksen sivulla 25 todetaan, että *teorian mukaan henkilöt kuitenkin työllistyvät keskimäärin pienempipalkkaisiin töihin tai mahdollisesti muuten ehdoiltaan heikompiin paikkoihin, kuten osa-aikaiseen tai määräaikaiseen työhön kuin tilanteessa, jossa työnhaku olisi jatkunut pidempään. Tämä johtuu siitä, että tällöin olisi suurempi todennäköisyys löytää paremmin omia toiveita vastaava paikka.* Useissa tutkimuksissa on kuitenkin havaittu, että tiukemmat etuuden saamisen ehdot ja valvonta ovat johtaneet siirtymään muiden etuuksien saajiksi.

Uudistuksen käytännön vaikutuksien arviointi on selvästi puutteellista ja vaatii jatkoselvityksiä.

Esityksen vaatimukset työttömille työnhakijoille tuntuvat myös osin kohtuuttomilta. Pakolliset työhakemukset ja raportoinnit eivät ole mikään ongelma sellaisille työnhakijoille, joilla on riittävä koulutusta, osaamista ja kokemusta hakemusten kirjoittamisesta. Työttömät työnhakijat ovat hyvin eriarvoisessa asemassa asuinpaikan ja ammatin mukaan. Alueiden välillä on suuria eroja työpaikkojen tarjonnan määrässä.

Jotta työttömien työllistymistä kyettäisiin aidosti edistämään, tulisi palveluja uudistaa ja lisätä resursseja merkittävästi siihen, että työnhakija voidaan henkilökohtaisesti kohdata ja arvioida hänen työllistymisensä mahdollisuudet ja tarvitsemansa palvelut.

Jarkko Huovinen
johtaja
Alueet ja Yhdyskunnat

Erja Lindberg
kehittämispäällikkö